

Dr. M. İlker HAKTANKAÇMAZ
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Daire Başkanı

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Koruma Hizmetlerinin Sunulmasında Mülki İdare Amirleri

Şiddet; insanın maddi ve manevi varlığına zarar veren her türlü davranıştır. Kadına yönelik şiddet ise; “ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem, uygulama ya da bu tür eylemler aracılığı ile kadınları tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlüğünden yoksun bırakma” (KSGM:10) biçiminde tanımlanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet, uluslararası toplumun gündemine kadının insan hakları kavramı çerçevesinde girmiş, Türkiye’de ise özellikle 1980’lerden sonra kadına yönelik şiddetle mücadele için yürütülen kampanyalarla konu kamuoyu gündeminde yer almıştır.

Ülkemizde yakın zamanlara kadar kadına yönelik koruma hizmetleri konusunda sorumluluğun merkezi yönetime ait olduğu genel kabul görmüş ve bu hizmetlerin sunumu merkezi yönetim kuruluşları tarafından yerine getirilmiştir. Sosyal

Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) bu hizmetleri merkezde planlayan, politikaları belirleyen SHÇEK ise ilave olarak taşra teşkilatı ve bünyesinde barındırdığı diğer kuruluşlar aracılığıyla bu hizmetin sunumunda doğrudan görev alan birimler olmuşlardır.

2003 yılında başlatılan kamu yönetimi reformu kapsamında yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmasıyla yerel yönetimlerin sosyal hizmet alanında da faaliyet gösterebilmelerine imkan tanınmıştır. Yerel yönetimlerin yeni dönemde sosyal hizmet alanında açıkça yetkilendirilmesiyle bağlantılı olarak İçişleri Bakanlığı (Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü) tarafından uluslararası finansman kaynaklı çeşitli projeler uygulama konulmuştur.

Bu projelerden ilki Avrupa Birliği (AB)’nin mali Birleşmiş Milletler (BM) Nüfus Fonu’nun teknik desteği ile Kasım 2010’da tamamlanan 10,360 milyon € bütçeli “Şiddete Uğramış Kadınlar İçin Sığınmaevleri

Türkiye’de yerel yönetimlerin kadına yönelik koruma hizmetlerinin sunulmasında başarılı bir performans sergilemiş olduklarını, bazı istisnalar hariç, söylemek zordur.

Projesi (Shelters for Women Subject to Violence–Capacity Building for Women’s Protection Services in Eight Cities)”dir. Proje’de; ülkemizde kadınların insan haklarının korunmasına katkıda bulunmak ve şiddete uğrayan kadınlara yeterli düzeyde koruma sağlamak üzere kapasite oluşturulması ve bu kapsamda pilot belediyelerde kadın sığınmaevi inşa ve tefriş edilerek belediyelere teslim edilmesi ile bu belediyelerin sığınmaevinin işletilmesi konusunda desteklenmesi amaçlanmıştır. Proje faaliyetleri ağırlıklı olarak 8 pilot ilde yürütülmüş olup bu kapsamda 7 ilde standartlara uygun 20 kadın kapasiteli sığınmaevi binası inşa ve tefriş edildikten sonra belediyelerine

teslim edilmiş ve bazıları yurt dışında olmak üzere kadına yönelik koruma hizmetleri konusunda kapasitenin artırılması amacıyla çalışmalar yürütülmüştür.

Bu projenin devamı niteliğindeki 10,150 milyon € bütçeli "Aile İç Şiddetle Mücadele İçin Kadın Sığınma Evleri Projesi (Women's Shelters For Combating Domestic Violence)" Projesi'nin ise AB'nin mali katkısıyla 2012 yılının ikinci yarısında başlatılması planlanmaktadır. Projenin amacı; 24 ilde, şiddete maruz kadınlar için destek hizmetleri sisteminin kurularak onlara şiddete karşı yeterli koruma sağlanması, merkezi ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarının işbirliğini teşvik ederek 24 ilde kadına karşı şiddetle mücadele mekanizmalarının geliştirilmesi ve yerel ve ulusal düzeyde örgütlenmiş sivil toplum kuruluşlarının kadına karşı şiddetle mücadele konusundaki kapasitelerinin hibeler vasıtasıyla geliştirilmesidir.

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nce yürütülen ve bu yazı kapsamında değinilmesi gereken son bir Proje de Kadın Dostu Kentler-2 Projesi (Women Friendly Cities-2)'dir. Bu Proje yukarıda bahsedilen iki Proje'den farklı olarak İsveç Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (SIDA)'nın sağladığı 1.8 milyon \$ bütçe ile BM Nüfus Fonu ve Kalkınma Programı'nın işbirliğinde 2011-2014 döneminde yürütülecektir ve yerel hizmetler ve katılım alanlarında kadın-erkek fırsat eşitliğinin sağlanması için yerel eşitlik mekanizmalarının kurulmasını amaçlamaktadır. Proje esasında 2006-2009 yılları arasında yine Bakanlığımız tarafından yürütülmüş olan Kadın Dostu Kentler-1 Projesi'nin devamı niteliğindedir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesini konu alan Başbakanlığın 2006/17 sayılı genelgesinde mülki idare amirlikleri, yerel yönetimler, yerel-

deki sivil toplum kuruluşları gibi yerel aktörlerin merkezi yönetimle işbirliğinde sorumluluk üstlenmesi öngörülmüştür.

Hali hazırda yerel yönetimlerce sunulan kadın yönelik hizmetlerin nicelik ve niteliği, Bakanlıkça kadının güçlendirilmesi konusunda yürütülen projelerden edinilen deneyim ve yerel yönetim-yerel hizmet anlayışında son yıllarda yaşanan anlayış değişikliği ve gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda bugüne kadar Türkiye'de yerel yönetimlerin kadına yönelik koruma hizmetlerinin sunulmasında başarılı bir performans sergilemiş olduklarını, bazı istisnalar hariç, söylemek zordur.

Buna karşılık, uygulamalardan edinilen tecrübe şunu çok açık biçimde ortaya koymuştur ki; kadının korunması ve kadına şiddetin önlenmesi hatta daha geniş çerçevede sosyal hizmetler konusundaki çalışmaların etkin bir şekilde yürütülmesi o yerdeki mülki idare amirinin ilgi düzeyiyle yakından ilgilidir.

Mülki idarenin hassasiyet gösterdiği yerlerde sosyal hizmetler alanında başarılı ve örnek uygulamaların bulunması bunun açık bir göstergesidir. Bununla birlikte "kimsesizlerin kimsesi" olma iddiasındaki bir meslek grubunun en temel ve önemli hizmet olarak görmesi gereken sosyal hizmetler konusuna tüm mülki idare amirlerinin aynı hassasiyetle yaklaştığını söylemek mümkün değildir. Altınay ve Arat'ın araştırmasında "eşiniz size bugün dayak atacak olsa ne yaparsınız" sorusuna yanıt olarak görüşülen kadınların Türkiye örneğinde %24'ünün, Doğu örneğinde ise %46'sının bir şey yapamayacaklarını söylemiş olmaları (Altınay ve Arat, 2008:93) bu konuda hala pekçok kimsesizin kimsesinin olmadığını açık göstergesidir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde, yargının işleyişindeki ve

İçişleri Bakanlığı'na uygulanan projeler kapsamında pilot illerde oluşturulan İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu ve bu kurulun altında çalışan Sığınmaevleri Danışma Kurulu bu idari yapılanmanın tamamlayıcı unsurları olacak, merkezi yönetim politikalarının belirlenmesi, mevzuat düzenlemeleri ve mali kaynak sağlanması suretiyle bu yapıyı destekleyecektir.

yasal altyapıdaki yetersizliklerden kaynaklanan sorunlar bir yana, mülki idarenin doğrudan sorumlu olduğu kurumların işleyişindeki yetersizlikten kaynaklanan sorunlar hiç de azımsanmayacak düzeydedir. Örneğin; gizlilik esasına göre işlemesi gereken sığınmaevlerinin gizliliğinin en çok kolluk görevlileri tarafından ihlal edilmesi, sığınmaevinde kalıp da çocuğu okulda okuyanların adreslerinin buralardan eşleri tarafından kolaylıkla tespit edilmesi, resmi işlem sırasında sığınmaevleri adresinin tebligat adresi olarak kabul edilmemesi, sığınmaevinde kalan kadınların sağlık kuruluşuna gitmeleri durumunda adreslerinin açığa çıkması (Tosun ve Burcu, 2010: 60-61) gibi hususlar bu konuda dile getirilen sorunlardan sadece birkaçıdır. Bakanlığımız tarafından uygulanmış olan Kadın Sığınmaevleri Projesi kapsamında geliştirilen 'kurumlar arası işbirliği protokolleri' ile projenin pilot illerinde bu tür sorunların büyük ölçüde çözüldüğü göz önüne alındığında mülki idare amirlerinin kurumların sadece etkin çalışmasını sağlamasıyla bile pek çok sorunun çözülebileceği ortadadır.

Önleyici bir kolluk faaliyeti olan kadına yönelik şiddetin önlenme-

Mülki idarenin hassasiyet gösterdiği yerlerde sosyal hizmetler alanında başarılı ve örnek uygulamaların bulunması bunun açık bir göstergesidir. Bununla birlikte “kimsesizlerin kimsesi” olma iddiasındaki bir meslek grubunun en temel ve önemli hizmet olarak görmesi gereken sosyal hizmetler konusuna tüm mülki idare amirlerinin aynı hassasiyetle yaklaştığını söylemek mümkün değildir.

si konusuna mülki idaredaki bu ilgi eksikliğidir ki en son HSYK’nın 18/10/2011’de yayınladığı ve kadına şiddeti daha oluşmadan önleyecek somut adımların ayrıntılı biçimde belirtildiği 18 nolu genelgede “kolluğun mağdureyi konutunda haftada bir kere ziyaret etmesi, tedbirlerde mağdurenin 1. derece yakınları ile iletişim kurulması, komşularının bilgisine başvurulması, muhtardan bilgi alınması, konutun çevresinde araştırma yapılarak yerinde gözlem ve bilgilere dayanılması” gibi tamamen önleyici kolluk kapsamındaki faaliyetlerin sıralanması örneğinde olduğu gibi başka kişi ve kurumların durumdan vazife çıkararak ön almalarına haklı gerekçe oluşturmaktadır.

İçişleri Bakanlığı bünyesinde mülki idare amirlerinin bu konudaki

hassasiyetinin artırılmasına yönelik çalışmalar da yok değildir. Mülkiye Teftiş Kurulu’nca yürütülen bir proje kapsamında İçişleri Bakanlığı’nın yetki alanına giren konularda ortaya çıkabilecek insan hakları ihlallerinin önlenmesi ve mülkiye müfettişlerine teftiş görevleri sırasında rehberlik etmesi amacıyla gözaltında ölümler, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları, çocuk hakları, engelli hakları, güç ve silah kullanımı gibi 12 farklı konuda el kitabı hazırlanmıştır. ‘Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları’ konusunda da el kitabı hazırlanmış olması mülkiye müfettişlerinin yapacakları teftişlerde artık bu konunun da değerlendirmeye alınacağı ve teftiş edilen mülki idare amirinin başarısının değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulacağı anlamına gelmektedir. Bu konudaki el kitabı sadece müfettişlere yardımcı olmakla kalmayıp tüm mülki idare amirleri ile kolluk görevlilerine de kadına yönelik koruma hizmetinin sunulması ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda görevlerini yaparken yol gösterici olacaktır. Bakanlığımız tarafından uygulanmış olan Kadın Sığınmaevleri Projesi kapsamında geliştirilerek yayınlanma aşamasına getirilmiş olan kısa adıyla Belediyelere Ait Kadın Sığınmaevleri Yönetmeliği’nde de kadın sığınmaevlerinde denetim yetkisine haiz olanlar tarafından yapılacak denetimlerde kullanılacak bir form geliştirilmiştir.

Gerek kadına yönelik şiddetin önlenmesi hizmetinin etkin biçimde sunulmasının birden fazla kurum ve kuruluşun koordineli çalışmasını gerektirmesi gerekse en güçlü yerel

yönetim birimlerinde bile bu konuda henüz yeterli kapasitenin bulunmayışı nedeniyle merkezi yönetimin ve onun taşradaki en üst temsilcisi mülki idare amirlerinin bu hizmetin sunumunda etkinliklerini sürdürmeleri ihtiyacı devam etmektedir.

Bu çerçevede kadına yönelik koruma hizmetlerinin sunulmasından, şiddete başvuran eşin konuttan uzaklaştırılmasına ve gizliliğin korunması amacıyla her türlü tedbirin alınmasına karar verilmesi dahil, mülki idare amirlerinin 1.derecede sorumlu kılınmasının, kadına yönelik şiddetin önlenmesinin temel aracı olan sığınmaevlerinin ve onlara bağlı çalışan kadın danışma merkezi ile şiddet başvuru hattının Avrupa Konseyi raporunda da belirtildiği üzere (Council of Europe, 2000:73) özerk yapılar haline getirilerek yine doğrudan mülki idare amirlerinin sorumluluğuna verilmesinin bu konuda orta vadede başarıyı getirecek idari yapılanma olacağı düşünülmektedir. İçişleri Bakanlığı’nca uygulanan projeler kapsamında pilot illerde oluşturulan İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu ve bu kurulun altında çalışan Sığınmaevleri Danışma Kurulu bu idari yapılanmanın tamamlayıcı unsurları olacak, merkezi yönetim politikaların belirlenmesi, mevzuat düzenlemeleri ve mali kaynak sağlanması suretiyle bu yapıyı destekleyecektir. Kısa vadede ise, bünyesinde standartlara uygun sığınmaevleri bulunan yerel yönetimlerin merkezi yönetim bütçesinden ilave şartlı kaynak transferi sağlanarak desteklenmesi acil bir ihtiyaç olarak kendini göstermektedir.

Kaynak

Altınay, G. ve Arat, Y. (2008) Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet, İstanbul; Council of Europe (2000) “Group of Specialists for Combating Violence Against Women (EG-S-VI), Final Report of Activities”, (<http://www.wave-network.org/images/doku/final-report-activities-group-of-specialists-for-combating-vaw-1997.pdf>); Karınca, E. (2008), Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008; KSGM, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007 – 2010; Tosun, Z. ve Burcu, A. (2010) Kadın Sığınmaevleri Modelleri Türkiye ve Çeşitli Ülke Uygulamaları, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü.